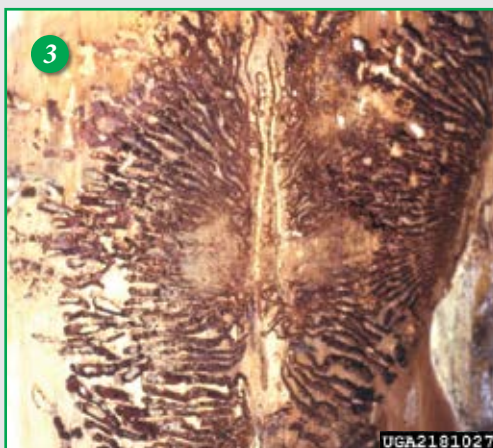

Iščemo ka rantenske in druge gozdu nevarne organizme

Aljaški smrekov podlubnik (*Dendroctonus rufipennis*)

Simon Zidar in dr. Andreja Kavčič, Oddelek za varstvo gozdov,
Gozdarski inštitut Slovenije (simon.zidar@gozdis.si)

Aljaški smrekov podlubnik

LATINSKO IME

Dendroctonus rufipennis (Kirby, 1837)

RAZŠIRJENOST

Splošno razširjen je v smrekovih gozdovih Severne Amerike (od Aljaske, preko Kanade do ZDA). V Sloveniji in v Evropi ga še nismo zasledili.

GOSTITELJI

Napada vse severnoameriške vrste smrek (*Picea* sp.), predvsem stožčasto smreko (*P. glauca*) in črno smreko (*P. mariana*) na severu, Engelmannovo smreko (*P. engelmannii*) in sitko (*P. sitchensis*) na zahodu ter rdečo smreko (*P. rubens*) na vzhodu Severne Amerike. Potencialno bi lahko bila gostiteljica tudi evropska navadna smreka (*P. abies*). Prednostno naseli podrti, oslabela in stara drevesa.

OPIS

D. rufipennis je relativno velik (4–7 mm dolg in 3 mm širok), cilindričen, temno rjav do črn podlubnik z rdečkastorjavimi pokrovmi. Odrasli in ličinke živijo in se prehranjujejo v živem delu skorje, floemu oz. liču in v kambiju, s čimer povzročajo sušenje dreveja. Hrošči izletijo iz drevesa, ko temperatura preseže 16 °C, in poiščejo ustreznega gostitelja. Višek rojenja je maja in junija. Samica prva naseli drevo in s feromoni privabi druge osebe svoje vrste. Hrošči najprej naselijo spodnji del debla. Samec se pari le z eno samico. Po oploditvi samica vzdolž lesnih vlaken izdela materinski rov, dolg okoli 13 cm, in vanj odloži okoli sto jajčec. Starševski hrošči lahko izletijo iz drevesa in zasnujejo še eno generacijo na istem ali drugem gostitelju. Ličinke naredijo lastne rove pravokotno na materinskega. Vsak rov se širi in zaključi z razširjeno bubulnico, kjer se ličinka zabubi. Odrasli hrošči izletijo skozi okrogle izletne odprtine v skorji. Razvoj *D. rufipennis* se zaključi v 1 do 3 letih, odvisno od podnebja in vremenskih razmer. Izleganje hroščev pogosto ni sinhronizirano, zato je v eni sezoni lahko več rojenj. Prezimijo ličinke in hrošči. Preden hrošč izleti, nujno potrebuje obdobje prezimovanja.

V ugodnih razmerah je *D. rufipennis* nagnjen k namnožitvam. Izbruhi so povezani z nadpovprečno toplim vremenom, po navadi jih sprožijo izredni dogodki (ujme, neustrezno gospodarjenje z gozdovi). Namnožitve se praviloma pojavljajo v starejših smrekovih sestojih. Hrošči lahko letijo 2–3 km daleč.

Na daljše razdalje se vrsta širi z neolupljenim in nesušenim žaganim lesom, neobdelano hlodovino in neobdelanim lesenim pakirnim materialom s skorjo.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- sušenje dreves, v glavnem smreke (slika 1),
- cilindrično ali kot pokovka oblikovane gmote smole na mestu vhodnih odprtin (slika 2),
- rovni sistemi v skorji (materinski rovi so ravni, po dolžini enako široki, okoli 13 cm dolgi ter vzporedni s potekom lesa, začetni del materinskega rova (1–2 cm) je po navadi diagonalno zakriviljen; rovi ličink potekajo radialno na materinskega in se šele na koncu razširijo (do 1 cm) ter zaključijo z bubulnico, rovi ličink so polni zbite črvine) (slika 3),
- opečnato do krem obarvana vsipana črvina v razpokah skorje ali na korenčniku (slika 4),
- jajčeca, ličinke, bube in temnorjavi odrasli hrošči (4–7 mm) (slika 5).

VPLIV

D. rufipennis velja za eno najbolj uničujočih žuželk smrekovih gozdov v Severni Ameriki. Ob pojavu izbruha lahko hrošči napadejo tudi zdrava drevesa in povzročijo velikopovršinsko uničenje smrekovih gozdov. Poleg sušenja dreves napad *D. rufipennis* povzroči okužbo drevesa z glivami modrivkami, ki povzročijo zmanjšanje ekonomske vrednosti lesa. Izbruhi se redno pojavljajo vzdolž zahodne obale ZDA, kjer so podobne podnebne razmere kot v zahodni Evropi, zato bi vnos tega škodljivca v Evropo verjetno lahko povzročil velike negativne posledice tudi pri nas.

MOŽNE ZAMENJAVE

Morfološko je podoben orjaški smrekovi ličar (*D. micans*), ki je domoroden v Evropi. Obe vrsti se pojavljata na smreki, a se razlikujeta po obliki rovnega sistema. Rovni sistemi *D. rufipennis* so podobni rovom domorodnega osmerozobega smrekovega lubadarja (*Ips typographus*).

DODATNE INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,

obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Smrekov sestoj ob napadu aljaškega smrekovega podlubnika (foto: William M. Ciesla, Forest Health Management International, Bugwood.org)

Slika 2: Oranžna do krem obarvana gmota smolnate črvine ob vhodnih odprtinah na deblu (foto: Darren Blackford, USDA Forest Service, Bugwood.org)

Slika 3: Rovni sistem aljaškega smrekovega podlubnika pod lubjem (foto: Darren Blackford, USDA Forest Service, Bugwood.org)

Slika 4: Opečnata do krem obarvana črvina v razpokah skorje debla ob napadu aljaškega smrekovega podlubnika (foto: David J. Moorhead, University of Georgia, Bugwood.org)

Slika 5: Odrasel aljaški smrekov podlubnik (foto: William M. Ciesla, Forest Health Management International, Bugwood.org)

Tisk in oblikovanje publikacije je izvedeno v okviru projekta LIFE ARTEMIS (LIFE15 GIE/SI/000770), ki ga sofinancirajo Evropska komisija v okviru finančnega mehanizma LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Ljubljana in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Priprava prispevka je bila izvedena v okviru projekta CRP Uporabnost ameriške duglazije in drugih tujerodnih drevesnih vrst pri obnovi gozdov s saditvijo in setvijo v Sloveniji (V4-1818).

